

Ενότητα 17, Η απήχηση της αφήγησης του Οδυσσέα στους Φαίακες

Οδύσσεια Α΄ Γυμνασίου

Απαντήσεις ερωτήσεων σχολικού βιβλίου

σχ. βιβλίο (σελ. 110)

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου (σελ. 110)**A. ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ**

- α. «και με τα χίλια βάσανα πάλι η ζωή γλυκιά είναι» (δημοτικός στίχος)
β. «γλυκιά η ζωή και ο θάνατος μαυρίλα» (από τον «Λάμπρο» του Δ. Σολωμού)
γ. «δεν το 'λπιζα να 'ν' η ζωή μέγα καλό και πρώτο» (από τον «Πόρφυρα» του Δ. Σολωμού).

>> **Συσχετίστε τους παραπάνω στίχους με την άποψη που εκφράζει ο Αχιλλέας για τη ζωή του στους στ. 548-550:**

«Θα προτιμούσα πάνω στη γη να ζούσα, κι ας ξενοδούλευα σε κάποιον,
άκληρο πια που να μην έχει και μεγάλο βιος,
παρά να είμαι ο άρχοντας στον κάτω κόσμο των νεκρών.»

Σε όλους αυτούς τους στίχους αποτυπώνεται η μεγάλη αγάπη που τρέφει ο Έλληνας για τη ζωή, καθώς και η αισιόδοξη διάθεσή του για δράση και δημιουργία. Τόσο ο στιχουργός του δημοτικού τραγουδιού όσο και ο Διονύσιος Σολωμός υποστηρίζουν πως δεν υπάρχει τίποτε γλυκύτερο και πολυτιμότερο από την ίδια τη ζωή, ακόμη κι όταν αυτή συνοδεύεται από πολλά βάσανα και από δύσκολες στιγμές. Από την άλλη πλευρά, ο Αχιλλέας, εκφράζοντας κι εκείνος την αγάπη του για τη ζωή, δηλώνει πως θα ήταν πολύ προτιμότερη για εκείνον η ταπεινότερη μορφή ζωής επάνω στη γη από την τιμητική θέση που κατέχει τώρα στον Άδη. Αυτή η δήλωση του Αχιλλέα έχει ιδιαίτερη σημασία, αν θυμηθούμε πως εκείνος, όσο ζούσε, προτιμούσε χίλιες φορές να πεθάνει γρήγορα και τιμημένα, από το να ζήσει μια μακρά και άδοξη ζωή.

Απολαύστε τη διδασκαλία στα βίντεο του www.arnos.gr

Κατανοείτε σε βάθος τη μεθοδολογία επίλυσης!

...Πράξεις Παιδείας!

B. ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ο Οδυσσεάς διέκοψε την αφήγηση προφασισζόμενος ότι είναι ώρα για ύπνο. Ποιοι φαίνεται να είναι οι πραγματικοί λόγοι αυτής της διακοπής;

Η διακοπή αυτή πραγματοποιείται για πρακτικούς και για ποιητικούς λόγους:

α. Από πρακτική άποψη, ο ποιητής θεωρεί πως είναι επιτακτική η ανάγκη να ξεκουραστεί λίγο το ακροατήριο από το βαρύ κλίμα που προξένησε η εξιστόρηση των συγκλονιστικών και μακάβριων γεγονότων που βίωσε ο Οδυσσεάς στον Κάτω Κόσμο. Θα πρέπει οι ακροατές να χαλαρώσουν και να προλάβουν να

προετοιμαστούν ψυχολογικά, καθώς η συνέχεια της αφήγησης προβλέπεται το ίδιο ενδιαφέρουσα.

β. Από ποιητική άποψη, ο Οδυσσεάς δίνει τη σκυτάλη στον ποιητή, ο οποίος θα μεταφέρει τους ακροατές από το παρελθόν του έπους στο παρόν, στο παλάτι δηλαδή των Φαίακων τη νύχτα της παραμονής της αναχώρησης του Οδυσσέα. Έτσι, θα παρουσιάσει τη γενικότερη αφήγηση που είχαν οι λόγοι του Οδυσσέα, τις αντιδράσεις του Αλκίνοου και της Αρήτης, οι οποίοι εκφράζουν το θαυμασμό τους για τον ήρωα και του ζητούν να μείνει έως και την επόμενη ημέρα στο παλάτι, προκειμένου να του προσφερθούν πρόσθετα πλούσια δώρα (κάτι που ο ίδιος αποδέχεται), καθώς και τον έπαινο του βασιλιά για την αφηγηματική μαεστρία του Οδυσσέα. Ύστερα από όλα αυτά, το κλίμα θα έχει αποφορτιστεί και οι ακροατές θα έχουν προετοιμαστεί για τις *άλλες πικρότερες ιστορίες*, τις οποίες πρόκειται να αφηγηθεί ο Οδυσσεάς, κατόπιν προτροπής και αιτήματος του Αλκίνοου (ο οποίος, αφού εξέφρασε το θαυμασμό του για την αφηγηματική τέχνη του ήρωα, ζήτησε από εκείνον να συνεχίσει τη διήγησή του και να αναφερθεί και σε συντρόφους του από τον Τρωικό πόλεμο, που έτυχε να δει στον Άδη, συμπληρώνοντας ότι θα μπορούσε να τον ακούει ως το πρωί).

2. Πώς αντέδρασαν οι Φαίακες στην αφήγηση του Οδυσσέα; (πρβλ. την 1^η εικόνα) Και σε ποιον τελικά ανήκουν οι έπαινοι του Αλκίνοου;

- Η αφήγηση της αφήγησης του Οδυσσέα στους Φαίακες εκφράστηκε με τους ακόλουθους τρόπους:
 - α. με την παρουσίαση της αντίδρασης των ακροατών Φαίακων (στ. 376-377),
 - β. με το θαυμασμό της οικοδέσποινας Αρήτης για τον ξένο, ο οποίος εκφράζεται με μια ρητορική ερώτηση-φιλοφρόνηση, καθώς και με την παρότρυνση στους Φαίακες να μην αφήσουν τον Οδυσσέα να φύγει, αλλά να φανούν γενναϊόδωροι και να τον ανταμείψουν με πρόσθετα δώρα (στ. 378-385),
 - γ. με την επικύρωση από τον Αλκίνοο της πρότασης της Αρήτης, στην οποία δίνει μορφή εντολής, και κατόπιν με το αίτημα προς το φιλοξενούμενό του να μείνει ως την επόμενη μέρα, για να προσκομιστούν τα νέα δώρα: προλαβαίνοντας μάλιστα ενδεχόμενη αντίδραση του Οδυσσέα, ο οποίος βιάζεται να επιστρέψει στην πατρίδα του, τονίζει ότι για το γυρισμό του όλα είναι έτοιμα (στ. 391-398),
 - δ. με το εγκώμιο του Αλκίνοου σχετικά με την αφηγηματική μαεστρία του Οδυσσέα, όπου τον προσφωνεί με το όνομά του, τον απαλλάσσει από κάθε αρνητική υποψία για το ήθος του, μιλά με θαυμασμό για την αφηγηματική του τέχνη, την οποία κατέχει στην εντέλεια, υποστηρίζοντας μάλιστα πως διηγείται τα πάθη του ακριβώς όπως ένας επαγγελματίας αοιδός, ζητά από τον Οδυσσέα να συνεχίσει τη διήγησή του και να αναφερθεί και σε συντρόφους του από τον Τρωικό πόλεμο, που έτυχε να δει στον Άδη, εκδηλώνοντας την επιθυμία του να τον ακούει ως το πρωί (στ. 407-421).Ο Οδυσσεάς ανταποκρίνεται στο αίτημα του Αλκίνοου και δηλώνει πως θα αφηγηθεί και *άλλες πικρότερες ιστορίες*.

- Ο Αλκίνοος, επαινώντας τον Οδυσσέα, στην πραγματικότητα πλέκει το εγκώμιο του επικού ποιητή-αιδού.

3. α. Να συγκρίνετε τον έπαινο του Αλκίνοου για τον αφηγητή Οδυσσέα (λ 408-416) με τον έπαινο του Οδυσσέα για τον αοιδό Δημόδοκο (θ 588-592, σελ. 86) και να διακρίνετε ομοιότητες και διαφορές.

β. Ποιο είδος αφηγητή φαίνεται να εγκαινιάζει ο Οδυσσέας; (δείτε και το 4^ο θέμα της Εισαγωγής του βιβλίου σας, σελ. 10-11)

α. Ανάμεσα στους δύο αυτούς επαίνους, εντοπίζουμε τις ακόλουθες ομοιότητες:

- Τόσο ο αφηγητής Οδυσσέας όσο και ο αοιδός Δημόδοκος κατέχουν στην εντέλεια την τέχνη της αφήγησης.
- Και των δύο η αφήγηση χαρακτηρίζεται από τάξη.

Εντοπίζουμε όμως και τις ακόλουθες διαφορές:

- Ο Δημόδοκος είναι επαγγελματίας αοιδός, είναι θεόπνευστος και αφηγείται τα γεγονότα σαν να ήταν ο ίδιος παρών.
- Ο Οδυσσέας διηγείται τα δικά του πάθη, χωρίς να είναι επαγγελματίας αοιδός. Έχει την ικανότητα να γοητεύει το ακροατήριό του και η τέχνη της αφήγησης είναι αποτέλεσμα της ευστροφίας και της εξυπνάδας του.

β. Ο Οδυσσέας επομένως φαίνεται να εγκαινιάζει το επάγγελμα των αοιδών, οι οποίοι συνέθεταν τα έπη τους αυτοσχεδιάζοντας προφορικά, ήταν θεόπνευστοι, η αφήγησή τους χαρακτηριζόταν από τάξη και αξιοπιστία (σαν να ήταν παρόντες στα γεγονότα που αφηγούνται), ενώ θέματα των τραγουδιών τους αποτελούσαν οι θρύλοι για τα σημαντικά γεγονότα και τους ήρωες του λαού τους.

4. Ο Αχιλλέας αντιλαμβάνεται διαφορετικά την αξία της ζωής για τον εαυτό του, που βρίσκεται στον Άδη, και διαφορετικά για τον πατέρα και τον γιο του, που ζουν πάνω στη γη. Να προσδιορίσετε αυτή τη διαφορά και να την κρίνετε.

Ο Αχιλλέας, συνομιλώντας με τον Οδυσσέα, υποστηρίζει πως δεν υπάρχει καμμία παρηγοριά που θα μπορούσε να απαλύνει την πίκρα του θανάτου. Αντιθέτως, ισχυρίζεται πως θα ήταν πολύ προτιμότερο για εκείνον να ήταν ζωντανός και να ασχολείτο με ό,τι πιο ταπεινό και ασήμαντο υπάρχει πάνω στη γη. Οι επιθυμίες του, ωστόσο, για τη ζωή του πατέρα και του γιου του πάνω στη γη είναι εντελώς διαφορετικές, καθώς θεωρεί πως ο ζωντανός άνθρωπος, για να καταξιώσει την ύπαρξή του, χρειάζεται να διακριθεί σε ό,τι η εποχή του θεωρεί ιδεώδες. Έτσι, για τους ζωντανούς, για τον πατέρα του και για το γιο του, ο Αχιλλέας θέλει τιμές και δόξες. Πιο συγκεκριμένα, οι προσδοκίες του ήρωα για τη ζωή αυτών των δύο δικών του προσώπων πάνω στη γη διαφαίνονται από τις πληροφορίες που επιθυμεί εκείνος να λάβει από τον Οδυσσέα (στ. 551-559). Μόλις ο Αχιλλέας πληροφορήθηκε για τη διάκριση του γιου του στις συνελύσεις και για τα πολεμικά του κατορθώματα, καθώς και ότι ποτέ του δεν φοβήθηκε, ούτε πληγώθηκε, *πήρε να απομακρύνεται με μια χαρά περήφανη*.

Παρατηρούμε λοιπόν πως ο Αχιλλέας, μολονότι αισθάνεται κουρασμένος, καταβεβλημένος από τους πολέμους και υποστηρίζει πως θα ήθελε να ήταν ζωντανός, ακόμη κι αν έπρεπε να ζει μια πολύ ταπεινή ζωή, δεν φτάνει στο σημείο να αρνηθεί το ιδανικό της ηρωικής εποχής. Παρουσιάζεται υπερήφανος για τα κατορθώματα του γιου του, χωρίς να μπει στη διαδικασία να αναλογιστεί ως πατέρας τους κινδύνους που μπορεί να διέτρεξε η ζωή του παιδιού του την ώρα του άγριου πολέμου. Ο ποιητής επιθυμεί κατ' αυτόν τον τρόπο να τονίσει ότι τα ηρωικά ιδανικά, η διάκριση στη συνέλευση και στη μάχη, εξακολουθούν να ισχύουν ακόμη και στα μεταπολεμικά χρόνια.

Ακόμη, μέσα από αυτήν την αντιφατική στάση του Αχιλλέα, συμπεραίνουμε πως ο ίδιος άνθρωπος ενδέχεται να διατυπώσει διαφορετικές απόψεις για το ίδιο θέμα, ανάλογα με τη θέση, στην οποία βρίσκεται, καθώς ο ήρωας, ενώ αρχικά προτιμούσε χωρίς δεύτερη σκέψη τον ένδοξο θάνατο, τώρα δηλώνει πως θα ήθελε να ήταν ζωντανός, ακόμη κι αν ζούσε μια πολύ ταπεινή και άδοξη ζωή.

5. Για ποιες διακρίσεις του Νεοπτόλεμου χάρηκε ο Αχιλλέας; (βλ. τους στ. 572-600) Οι σημερινοί γονείς για ποιες διακρίσεις των παιδιών τους χαίρονται;

- ❖ Ο Οδυσσεύς, κατά τη συνομιλία του με τον Αχιλλέα, πλέκει το εγκώμιο του γιου του, του Νεοπτοπόλεμου, του οποίου τη γενναιότητα και τον ηρωισμό τα είδε με τα ίδια του τα μάτια. Ειδικότερα, ο Νεοπτοπόλεμος:
 - α. διακρινόταν στις συνελεύσεις (στ. 571-572),
 - β. στο πεδίο της μάχης ξεχώριζε από το πλήθος, έβγαινε μπροστά, ήταν ορμητικός και ανυποχώρητος και αποδεκάτιζε τους εχθρούς (στ. 574-577),
 - γ. μέσα στο Δούρειο Ίππο, σε αντίθεση με όλους τους υπόλοιπους που λιποψυχούσαν, εκείνος επέδειξε θάρρος και απέραντη καρτερικότητα: ανυπομονούσε να βγει επιτέλους από το ξύλινο άλογο, για να επιτεθεί και να βλάψει τους Τρώες (στ. 584-594),
 - δ. μετά την άλωση της Τροίας, αφού πήρε το μερτικό του από τα λάφυρα, έφυγε πίσω για την πατρίδα του, χωρίς να του έχει συμβεί τίποτα (στ. 595-600).Όλα τα παραπάνω χαροποίησαν ιδιαίτερα τον Αχιλλέα και τον έκαναν να αισθανθεί περήφανος για το γιο του.

- ❖ Σήμερα βέβαια τα πράγματα έχουν αλλάξει, επειδή τα πρότυπα των ανθρώπων δεν είναι ηρωικά και οι εποχές είναι εντελώς διαφορετικές. Οι γονείς χαίρονται και καμαρώνουν τα παιδιά τους, όχι για τον ηρωισμό και την παλικάριά τους, αλλά για τις πνευματικές τους επιδόσεις, καθώς και για τις επιδόσεις τους στον αθλητισμό και σε άλλους τομείς των κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Γ. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

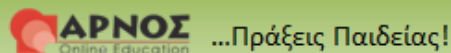
>> Σ' όλη τη ραψωδία λ, τη «Νέκυια», παρουσιάζονται πολλά πρόσωπα, που σχετίζονται με διάφορα θέματα. Να αντιστοιχίσετε τα πρόσωπα με τα θέματα ενώνοντάς τα με μια γραμμή (συμβουλευτείτε και την περίληψη της ραψωδίας λ):

1. Ελπήνορας	α. πληροφορίες για την οικογένεια του Οδυσσέα και για την κατάσταση των νεκρών
2. Τειρεσίας	β. κατηγορίες για την Κλυταιμνήστρα – έπαινοι για την Πηνελόπη
3. Αντίκλεια	γ. επιτάφιας τιμές
4. Φαίακες	δ. προφητείες και εντολές στον Οδυσσέα
5. Αγαμέμνονας	ε. αμίλητος και πικραμένος για την κρίση των όπλων του Αχιλλέα
6. Αχιλλέας	στ. Κέρβερος
7. Αϊαντας	ζ. έπαινος για τον αφηγητή Οδυσσέα και προσφορά δώρων
8. Ηρακλής	η. δούλος πάνω στη Γη παρά βασιλιά στον Άδη

1-γ, 2-δ, 3-α, 4-ζ, 5-β, 6-η, 7-ε, 8-στ

Απολαύστε τη διδασκαλία στα βίντεο του www.arnos.gr

Κατανοείτε σε βάθος τη μεθοδολογία επίλυσης!

Επιμέλεια: Αικατερίνη Ανδρικοπούλου - Φιλόλογος

...Πράξεις Παιδείας!